



Pavla Kremserová

Školní psychologie

A close-up photograph of a green-painted wooden door. A heavy, rusty metal chain is stretched across the door, secured by a brass padlock in the center. The door shows signs of wear, with some paint chipping and small holes. The text "Co nás čeká?" is overlaid in white in the center of the image.

Co nás čeká?



„Je-li škola břemenem,
naučí se v ní ti slabší jen
strachu a ti silnější
revoltě.“

-Tomáš Garrigue Masaryk-

Školní poradenské pracoviště

- součástí ZŠ i SŠ
- spolupráce s PPP a SVP
- poskytuje psychologicko-poradenskou službu
žákům a rodičům
- povinná personální zabezpečení: metodik
prevence a výchovný poradce

- školní psycholog
- speciální pedagog
- sociální pedagog



Služby ŠPP

- vytvoření vhodných podmínek vzdělávání
- všestranný rozvoj žáků
- zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáků
- prevence rizikového chování
- kariérní poradenství pro žáky
- metodická a další podpora pedagogických pracovníků

Kdo je sociální pedagog?



Postavení sociálního
pedagoga?

Profil pracovních činností

intervence, krizová intervence

„řešení výchovných problémů s žáky“

kultura školy

vzdělávání pedagogů, žáků, rodičů

„preventivní činnost“

efektivní učení

práce se třídou

práce s učiteli, ředitelem

práce s rodiči

„náprava specifických poruch učení“

specifické podle špp či činnosti konkrétního sociálního pedagoga

spolupráce s institucemi

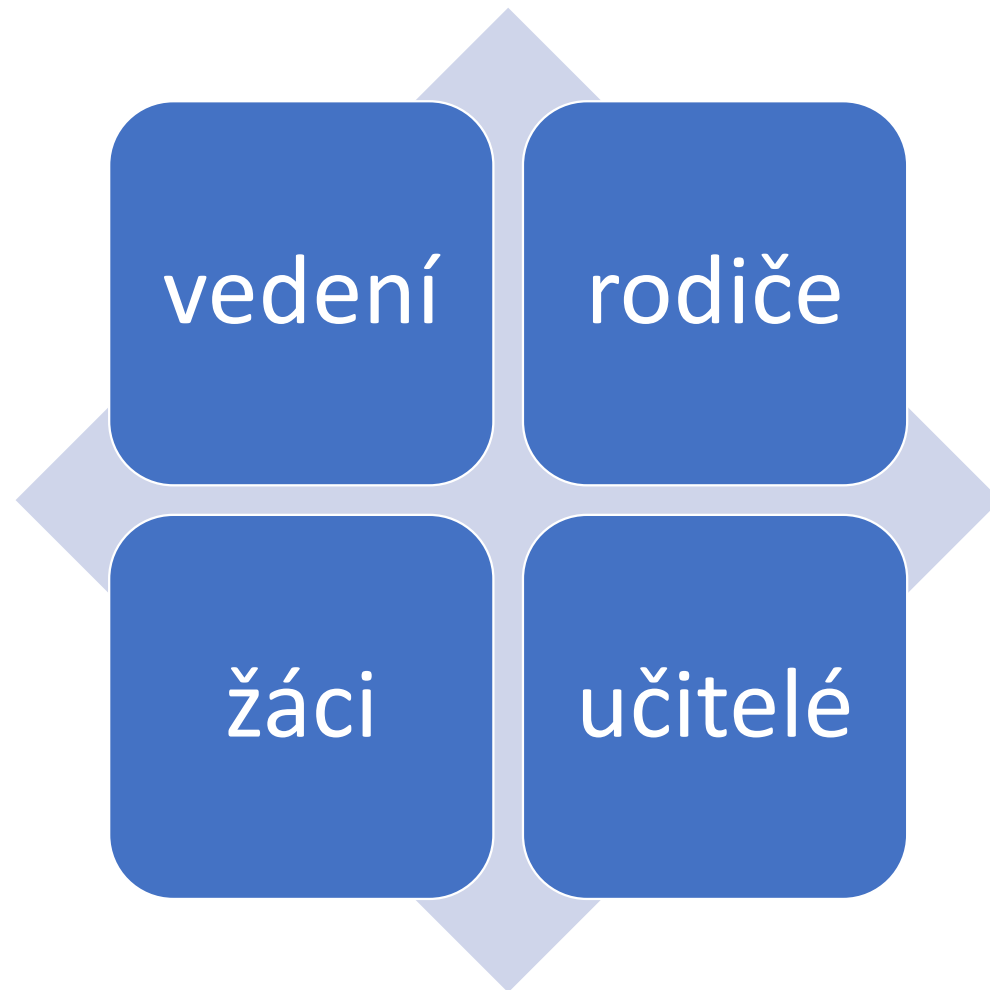
Metody a postupy práce

- 🌐 rozhovor
- 🌐 práce se školním klima
- 🌐 práce s rodinami
- 🌐 psychohry
- 🌐 administrativní činnost



Oblasti pôsobnosti
sociálneho pedagoga

Sociální pedagog



Školní psycholog

Trocha historie

- v USA na přelomu 19. a 20. století
 - testování a poradenství pro děti
- ve VB v roce 1912 založeno středisko školních služeb
- situace po 2. sv. válce:
 - spíše poradenský psycholog
 - působí mimo konkrétní školu – „městský“ psycholog

Školní psycholog

pro dnešní úspěšné ukotvení školní psychologie byly potřeba 3 vývojové linie:

- vývoj psychologických nástrojů pro práci se školní populací
- vznik organizačního zakotvení školní psychologické služby
- profilace vědního oboru spolu s akreditovaným univerzitním programem

Kdo je Školní psycholog?

„Školní psycholog poskytuje školně psychologické služby a může užívat rozmanité tituly, včetně označení poradce, pedagogický psycholog, psychopedagog, psycholog, psycholog pro otázky výchovy, psycholog ve škole nebo školní psycholog.“

(Jimerson et al., 2009, s. 556)

Vedení školy a školní psycholog



řeší citlivé "tabuizované"
situace (vidí jinou
perspektivou)



může být tlačěn do
příkazů ("podléhá
hierarchii organizací")



přijímání zakázky a
komunikování o ní



Metody a postupy práce

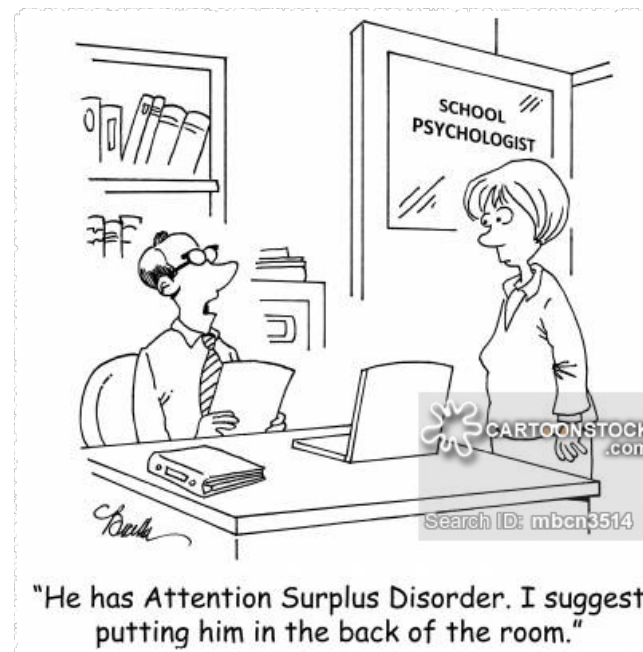
- ① rozhovor
- ① práce se školním klima
- ① testová diagnostika
- ① projektivní techniky
- ① socioringové metody
- ① terapeutické metody
- ① psychohry
- ① administrativní činnost

Práce s učiteli

aktivní ovlivňování práce učitelů (opatrné)

vzdělávání

pomoc se sociálně patologickými jevy



Práce se třídou

prevence negativních
jevů

krizová intervence
ohledně šikany

prevence



Žáci a školní psycholog

- krizová intervence
- individuální konzultace



rodiče a školní psycholog

- individuální konzultace
- mediátor
- vzdělávání



"Please turn it down - Daddy is trying to do your homework."

Sebeobraz českých školních psychologů

mediátor - tkaní sítí pro úspěšnou komunikaci

outsider - stojí mimo organickou součást školy (stojí proti všem, trpěn jako nutné zlo - u začínajících)

kouzelník - “změna” na počkání

hasič - zasahuje, kde je to nejnnutnější

zповědník - kdykoli k dispozici, mají se komu svěřit

Nejdůležitější nástroj
sociálního pedagoga -
sebereflexe a komunikace



"Didn't you get my e-mail?"

Speciální pedagog

Metody a postupy práce

- ④ diagnostika SPU
- ④ logopedická a poradenská činnost
- ④ pravidelné konzultace s žáky
- ④ zabezpečuje předmět speciální pedagogické péče
- ④ administrativní činnost

Metodik prevence

Metody a postupy práce

-
- ④ diagnostika třídy
 - ④ koordinuje preventivní program na škole
 - ④ konzultace s odborníky v oblasti prevence
 - ④ prevence sociálně patologických jevů
 - ④ administrativní činnost

Výchovný poradce

Metody a postupy práce

- ☉ péče o žáky nadané i neprospívající
- ☉ může mít na starosti kariérové poradenství
- ☉ konzultace s odborníky v oblasti prevence
- ☉ prevence sociálně patologických jevů
- ☉ péče o žáky s SVP
- ☉ konzultace s rodiči
- ☉ administrativní činnost



Ptejte se ...



Přestávka

15 minut



Trocha vývojové
psychologie



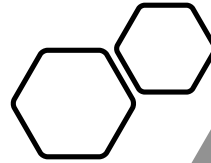
Kluci x holky

- Kluci
 - upoutávají pozornost pohybem
 - do 8 let dispozitivní agresivita - je to normální (od 4 roku asi)
 - od 6 let silné napojení na otce (x úzkostná matka: neřvi, neběhej) (otec říká: ztlum to trochu, nedloubej ho do oka)
 - otec ho má pořád za zadkem
 - když se u kluka hromadí potřeby a je peskovaný, má přetlak a začne si to vybíjet jinde (tříská, řve, mlátí)
- Holky
 - mezi 6-8 lety vytváří hloučky: intrikují
 - stylizují se do učitelky” tohle je to a takhle se to dělá”
 - holka potřebuje kolem sebe bratry, otce, kluky,... tak není zvyklá na hodnocení od kluků - neví jak na to reagovat (“ty si kráva”, “ty si dobrá”)
 - je důležité pro holku v 7. třídě být v nějaké partě, pokud je tam silná holka všechny se jí drží, pokud je “silná” problematická, tak z ní nemůžeme dělat ještě problematictější, ty ostatní holky tomu nevěří a pořád se jí drží, ochraňuje je

Kluci x holky

- kluci loví jako “opice”, je jedno jakou uloví
- holka více komunikačně nadaná, kluk více pohybově
- u kluků mezi 14 a 21 rokem se potkává řeč s myšlením, pokud ne tak pořád “loví”, pokud to nepřijde ani ve 30 letech, tak je našťvaný a neví co říct

Vývoj skupiny



nevnímají se jako skupina

učitel/ka je “svatá”

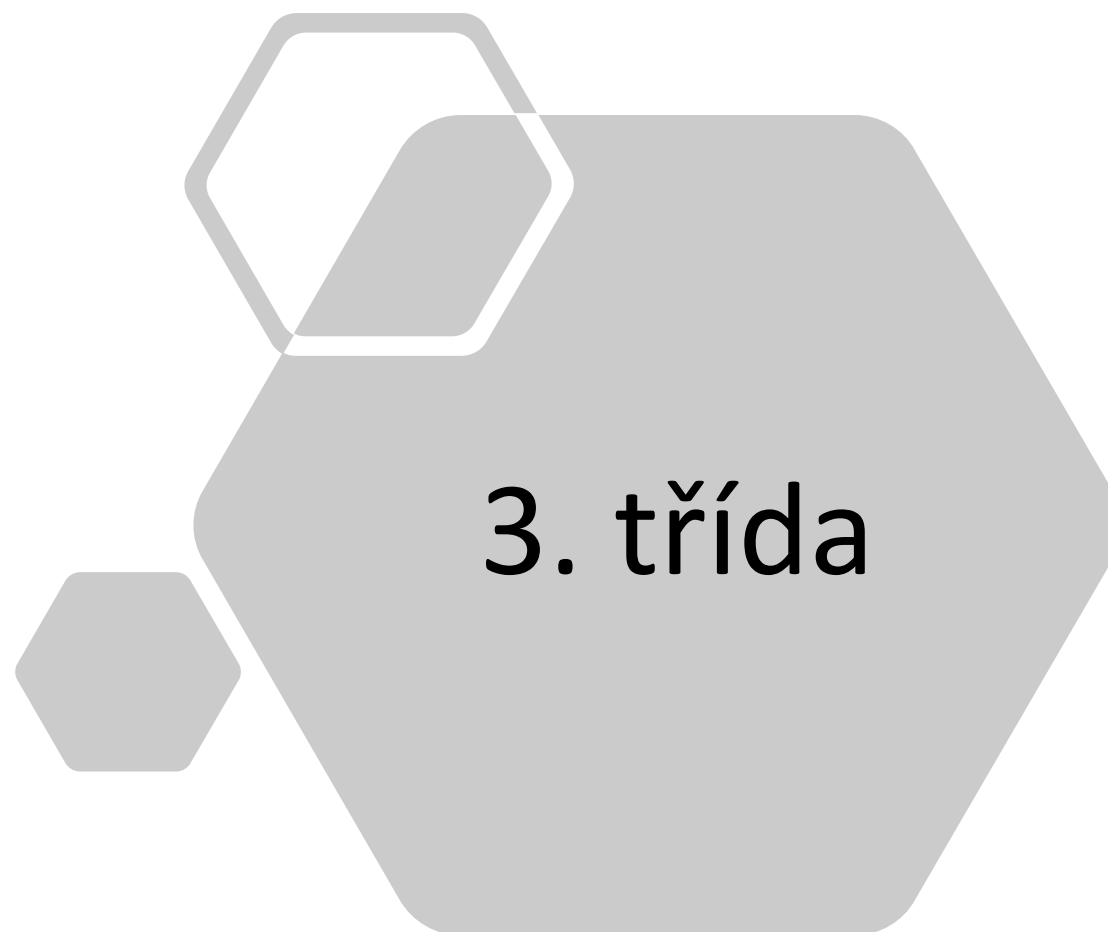
dítě nedokáže hodnotit, jak se chovají děti -
pouze opakuje doma rodičům, co říká učitel/ka

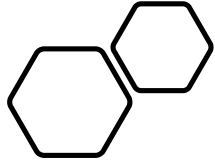
synchronicita může být - brečení se přenáší
(pozůstatek z batolecího věku)

učitel/ka zpívá a všichni se přidají (funguje do
3. Třídy zhruba)

1. – 2.
třída

- fungují jako skupina a dá se s nimi už i tak pracovat
- kmenové myšlení, “MY”, pracujeme s kmenovým příběhem
- neměli by soutěžit - rizikový faktor
- naučí se pak jak nad někým vyhrát, sejmout ho: “mě to jde líp než tobě”



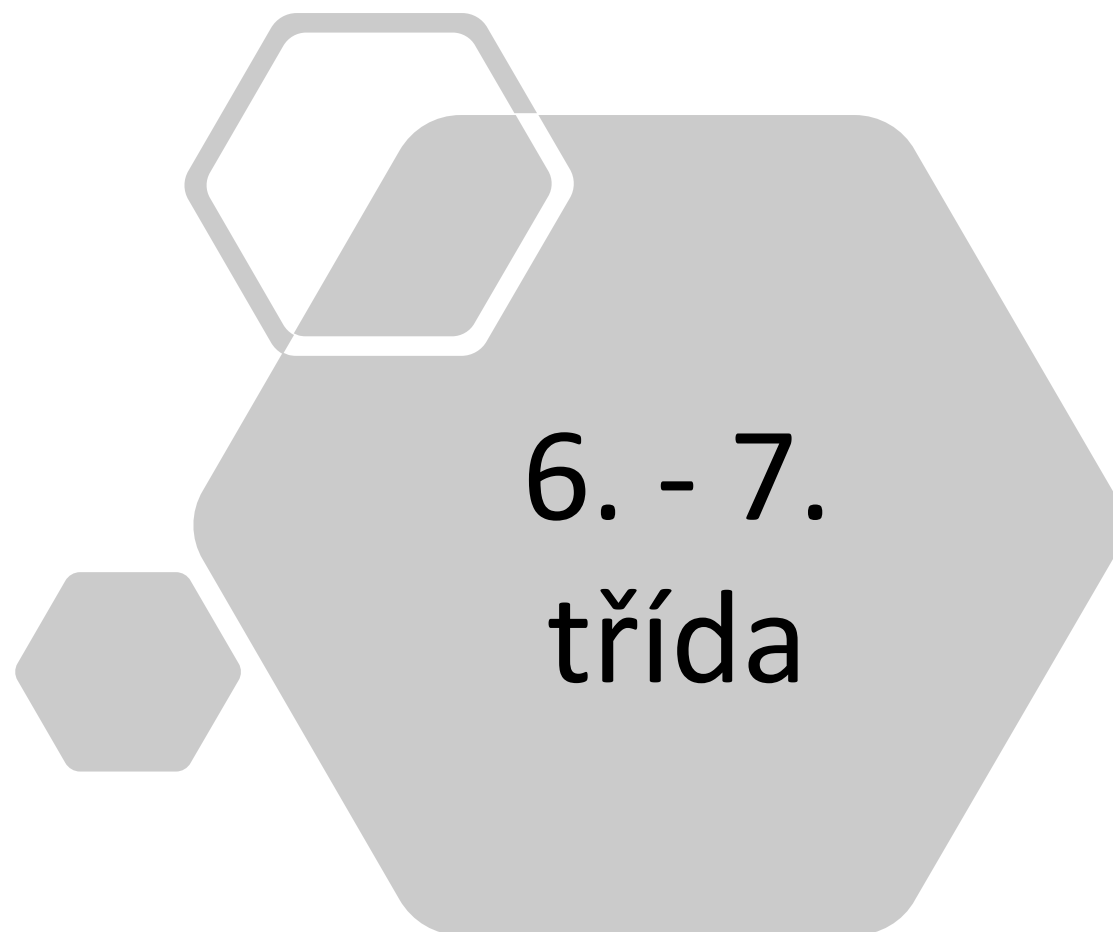


- zde už nemůžeme řídit třídu příběhem - už jim nestačí, že jsou zelení
- potřebují něco skupině dávat a něco si brát

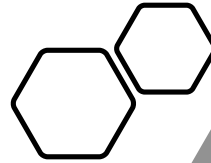


4. - 5. třída

- vrchol skupinové puberty
- Kluci a holky se ještě nepotkávají v myšlení a řeči, kluci už ale ví, že na ni nezapůsobí, když ji šťouchnou, proto se ji snaží zaujmout tím, že ji hodnotí; hodnotí užitečnost pro něj a to je většinou sexuálního charakteru (prsa, zadek,...)



Vývoj skupiny



kluci jsou obvykle vtipnější než holky

už se pomalu dorovnávají, ale ne všichni stejně: kluci všechno komentují, ale ještě mnohdy “trapně”

efektivní spolupráce deváťáků s prvňáky a s předškolními dětmi - necítí ohrožení (páták by se možná vymezoval)

8. – 9.
třída



Duševní vývoj pubescenta

- pubescent již nevzhlíží k dospělému, nýbrž se s ním vidí na stejné úrovni
 - velké citové výkyvy
 - má labilní nálady, bývá podrážděný
 - snadná unavitelnost, depresivita, apatie, poruchy soustředění
 - první zamilování často platonické
-
- **Pubescent sám nerozumí tomu co se s ním děje!**
 - **Pubescent musí přijmout sám sebe, takového jaký je!**



Dívky

- dívky, dozrávající časně
 - jsou spíše v nevýhodě
 - rozpor mezi rychlým tělesným dozráváním a duševní vyspělostí
 - jsou sexuálně atraktivnější a budí pozornost
 - mají schůzky se staršími chlapci, je nevýhoda
- dívky, dozrávající později
 - nemají v tomto věku zvláštní nevýhody



Chlapci

- chlapci, dozrávající později
 - mohou mít potíže v kolektivu, protože se snaží na sebe upozornit nebo chovat se nápadně
 - bývají slabší, nenápadnější
 - sklony k nižšímu sebevědomí
 - v dospělosti bývají méně úspěšní
 - jsou tvořivější a lépe dokáží porozumět druhým
- chlapci, dozrávající časněji
 - fyzická výhoda
 - psychická výhoda
 - oblíbenější a atraktivnější
 - v dospělosti často úspěšnější
 - pokud zahájí brzy i sexuální život je chlapec v dospělosti méně úspěšný



Přestávka


15 minut


Jak se děti projevují


- Děti jsou veselé, hravé, radostné, zvědavé, tvořivé, často také rychlejší než dospělí, a spontánní. Mnozí dospívající nás překvapují svými názory na svět, dá se s nimi hezky povídat, jsou přemýšliví.
- U dětí s raným traumatem a deprivací se však často objevují i projevy, které mohou člověka překvapit. Pohybují se v různé škále a různé intenzitě, u některých dětí jsou výraznější, u jiných skoro jakoby nebyly, navíc v různém dětském věku se můžeme potkat vždy s něčím trošku jiným. Velmi obecně však lze říci, že většina dětí má velké potíže se sebedůvěrou, hodně dětí má odchylky ve vývoji (opozděný psychomotorický vývoj, přeskočení některých fází, problémy s růstem apod.), mnoho dětí má také problémy s pozorností.

Projevy dětí s traumatem

- **Specifika ve schopnosti udržet pozornost:** nedokáží se soustředit na jednu činnost, mají problém vydržet ve škole vnímat
- **Specifika v aktivitě:** živost, někdy impulsivnost až divokost, příp. hyperaktivita nebo naopak pomalost až tendence nedělat nic, pasivita, případně hypoaktivita
- **Specifika v kontaktu s druhými lidmi:** od enormní mazlivosti, narušování osobní zóny člověka, „věšení se po lidech“ a schopnosti odejít s každým tak říkajíc za bonbón, až po výraznou ostražitost, plachost, rezervovanost, případně odmítání dotyku, pohlazení, mazlení a to i od nejbližších

- 
- **Kývání a bouchání hlavou nebo tělem** jako způsob uklidnění, uspávání, zahánění nudy, či reakce na zátěž – nejvíce je patrná u malých dětí, které se rytmicky kývají ze strany na stranu, případně bouchají hlavičkou do postýlky (až mají modřinu na hlavě či čele), rytmicky bouchají hlavou do polštáře apod. Navzdory tomu, že nejviditelnější jsou tyto projevy u dětí do 6 let, není výjimkou, že se objevují i u starších dětí, a to především v době při nebo po usínání, či před nebo při probouzení.
 - **Specifické potíže s vyjadřováním emocí:** od úrovně úplné apatie, kdy děti nejsou schopné nijak vyjadřovat své emoce, (toto je časté po převzetí dítěte z kojeneckého ústavu, kdy některé děti nemají žádnou mimiku ve tváři, nedokáží se usmívat, ale ani plakat, protože jim chyběla odezva), až po afektivní záchvaty vzteku u starších dětí (rozhodí je třeba i maličkost, mohou být agresivní vůči věcem, či vulgární, vztek je zcela pohlcuje), protože neměly možnost naučit se emoce regulovat.
 - **Přejídání se, brání a schovávání jídla** pod polštář, do peřináče, na dno skříňe, kde zůstává i dlouhou dobu a časem hnije. Často se objevuje po příchodu z ústavu, nicméně mnohdy přetrvává celá léta. Jídlo je pro děti kompenzací za vše, co jim chybělo, má pro některé děti uklidňující charakter. Tato potřeba může také vycházet z rané zkušenosti častého hladu.

- 
- **Strachy a úzkosti** často děti pohlcují a pro nás mohou být více či méně pochopitelné. Nejčastější je mezi dětmi strach ze tmy, z vody (ponoření hlavy), z mužů (ať už negativní zkušenost z rodiny nebo vzhledem k absenci mužů v ústavech), ale také například z broučků, z konkrétního jídla, z psů, z neznámých předmětů. Strach je obava z něčeho konkrétního, často ovlivněná negativní zkušeností nebo dětskou představivostí (čarodějnice). Úzkost je obava z něčeho nekonkrétního, tzv. z ničeho. Úzkostné dítě se snaží připravit a má obavu ze všech možných problémů, které většinou nikdy nenastanou, což je obrovská zátěž pro jeho psychiku.
 - **Tiky a neurotické projevy:** asi všichni známe kousání si nehtů, kůže, tiky u očí, ale i různé lupání prstů, mrkání, trhavé pohyby hlavou, posmrkávání apod.
 - **Potřeba mít věci pod svou kontrolou** se může odrazit v tendenci některých dětí manipulovat s ostatními, vymýšlení si, lhaní či v účelovém chování. Někdy tato potřeba může být i příčinou agresivního chování či šikany, kdy se dítě v dětském kolektivu raději identifikuje s rolí agresora, který má věci ve svých rukou, než rolí oběti, kterou už kdysi zažilo a vícekrát nechce.

- 
- **Provokování** je také způsob jak získat pozornost. Dětem s těžkou minulostí se příliš pozornosti nedostávalo, a tak se tendenčně mohou chovat tak, aby pozornost získaly, i když ne v jejich prospěch. Provokující děti, které navíc špatně rozumí a reagují v sociálních situacích, mohou mít problém s tím, že se stávají terčem šikany a obětí nejnepřátelivějších žertů vrstevníků.
 - **Sexualizované chování** je oblast, kterou mnoho pěstounů neočekává. Děti mohou předčasně vyspívat, dívky mohou mít vyzývavé chování, které k jejich věku ještě nepatří. Lze se setkat, a to i u malých dětí, s masturbací nebo jinými projevy připomínající sexuální život (někdy děti napodobují jen to, co samy viděly, jindy jde o pocit uspokojení, případně získání pozornosti)
 - **Braní věcí, krádeže** jsou projevy, které se také u pěstounských dětí objevují častěji, než jsme zvyklí. Obvykle jde o způsob kompenzace potřeb dítěte (hromadí si věci na tajném místě), nebo tendenci získat si kamarády (doma něco vzít a ve škole to rozdat a získat si kamarády), ale příčin může být mnohem více. I pro děti jsou tyto situace náročné a často se jim nedaří své chování ovládat, i když by chtěly.